ORDE VAN ADVOCATEN
DEN HAAG

Dekenrede 26 maart 2026

Zeer gewaardeerde collega's en confrères, geachte leden van de Haagse balie,

Het is mij een genoegen en een verantwoordelijkheid om u vandaag toe te spreken tijdens onze jaarvergadering.

Onlangs nam ik kennis van het overlijden van Tom van der Bruggen. Hij is de bedenker van het wereldberoemde "kinder" speelgoed Kapla. Tot dat moment was ik mij niet bewust dat het stond voor de afkorting van kabouterplankjes. Het is de moeite waard om nog eens te lezen hoe hij ooit dit speelgoed heeft bedacht en alhoewel het hem zeker geen windeieren heeft gelegd was zijn voornaamste doel om tijdens zijn leven vooral cultuur en creativiteit te bevorderen. Waarom open ik hiermee. Dat doe ik omdat hij niet alleen het vermogen had om problemen vanuit een onverwachte hoek te analyseren, maar hij hield ook van feesten, delen en veel gezelligheid. Over zijn stijl van leidinggeven zei hij zelf: "een goede leider heeft mensen iets te bieden. Die komt iets brengen in plaats van halen. Of ik zo'n leider ben, laat ik aan anderen over".

Ik hoop u indachtig het bovenstaande als deken vanmiddag iets te brengen, waarbij gezelligheid en verbinding eveneens een wens is voor deze jaarvergadering.

Realiteit is echter ook dat wij, in zowel ons dagelijks leven als onze beroepspraktijk, worden geconfronteerd met ontwikkelingen die eerder vragen om bezinning dan om viering. Het juridische en maatschappelijke landschap - om maar niet te spreken van het geopolitieke landschap - is in beweging. Soms subtiel, soms schoksgewijs, soms (bijzonder) explosief. En wij als beroepsgroep moeten zien daarin koers te houden. Ik belicht kort een aantal onderwerpen die bij uitstek mijn aandacht hebben en/of hebben gehad. Mij hebben beroerd.

1. Internationale en geopolitieke context

De internationale verhoudingen blijven grillig. Het risico op – verdere en uitdijende - conflicten is onvoorspelbaar. En groot. Zeker nu het Midden-Oosten nog verder is ontploft na de Israëlisch-Amerikaanse aanval op Iran. Die conflicten, van kracht zijnde sanctieregimes en überhaupt geopolitieke spanningen hebben niet langer uitsluitend een diplomatiek, militair of economisch karakter; zij hebben directe gevolgen voor ons dagelijks leven én de rechtspraktijk.

Een mij goed bijgebleven (en nog steeds actueel) voorbeeld van de gevolgen voor de rechtspraktijk is de kwestie Nexperia. De Ondernemingskamer beval op 11 februari 2026 een onderzoek naar mogelijk wanbeleid en handhaafde de schorsing van de Chinese topman Wing, waarbij tevens een tijdelijke bestuurder werd aangesteld en de eerder uitgesproken onmiddellijke voorzieningen in stand werden gelaten.

Deze maatregel sluit aan bij eerdere overheidsingrepen waarbij het ministerie van Economische Zaken, uit zorg voor kennisveiligheid en vanwege strategisch technologisch belang, gebruik maakte van uitzonderlijke bevoegdheden om ingrijpen te rechtvaardigen. Niet via de Wet Vifo, maar via een

inmiddels obsoleet stukje wetgeving uit de tijd van de koude oorlog. De diplomatieke gevolgen en - bedrijfseconomisch althans -dito die voor de auto-industrie zijn ons allen inmiddels wel bekend.

Wij zien hier hoe ondernemingsrecht, staatsrecht en geopolitiek samenvloeien. Dergelijke ontwikkelingen vragen van ons een scherp inzicht in zowel juridische kaders als internationale dynamiek.

2. De Verenigde Staten en het risico van juridisch verval

Waar de Verenigde Staten lange tijd werden beschouwd als bastion van de rechtsstaat (en *the land of the free*), dwingen recente gebeurtenissen tot bijzondere zorg. Ik heb het dan niet eens zozeer over President Trump, zijn kijk op de rechtstaat, ondernomen oorlogshandelingen zonder consent van het Congres (Venezuela en Iran) en 'het recht van de sterkste' is bekend.

Het gaat mij erom dat de houding van de Amerikaanse President symptomatisch lijkt te zijn geworden voor de staat van het recht in de VS. Minneapolis en ICE, ik hoef u niet te vertellen wat daar is gebeurd. De hoorzitting met Minister van Justitie Pam Bondi m.b.t. het Epstein-dossier; dat verre van ordentelijk verliep. Hoogoplopende emoties, wederzijdse beschuldigingen, geschreeuw, de getuigenissen van de Clintons over hun vermeende banden met Epstein, het oogde allemaal als een heel slecht toneelstuk. Het plaatst het functioneren van de Amerikaanse rechtsstatelijke instituties in een ongemakkelijk daglicht.

Ik zeg dit niet om over een ander land te oordelen, maar omdat het mij eraan herinnert hoe waakzaam wij zelf moeten zijn en blijven. Een rechtsstaat is geen gegeven; het is hard werken en een dagelijkse opdracht. De rechtstaat is een heel fundamenteel iets dat zodra verloren niet eenvoudig terug te krijgen is.

3. Gaza en de bijzondere vergadering

Ook binnen onze eigen beroepsorganisatie klinken de internationale ontwikkelingen door. De - door een groep bezorgde collega's geïnitieerde - oproep van de Nederlandse Orde van Advocaten tot een bijzondere vergadering inzake de situatie in Gaza heeft geleid tot een fel maar ordelijk debat binnen de balie. Dat debat is begrijpelijk: wij zijn niet losgezongen van de wereld om ons heen. Niet blind voor de rauwe feiten, welk narratief ook het jouwe is.

Tegelijkertijd bevinden wij ons in een uiterst lastig spanningsveld tussen maatschappelijke betrokkenheid en professionele distantie. Het is van belang dat wij dat debat zorgvuldig en waardig blijven voeren, en dat wij ons realiseren dat pluraliteit van opvattingen binnen onze beroepsgroep uiteindelijk een kracht vormt, geen bedreiging.

Naar elkaar luisteren en nadenken over de *'other site of the coin'* is verstandig en vaak louterend. En ja, het zal bij tijd en wijle blijven wringen gezien de soms fundamenteel verschillende narratieven. Botsen waarschijnlijk. Juist echter wij, advocaten, moeten in staat zijn dat juk van de objectiviteit te dragen, naar elkaar te kunnen luisteren (om te begrijpen, niet louter om te horen) en te kunnen oordelen naar 'de regelen des regt'. Juist ook in deze tijden waarin het Midden-Oosten verder ontploft.

4. De zoektocht naar rechtsbijstand in zware strafzaken

De moeizame zoektocht naar een advocaat voor Ridouan Taghi is bekend en vestigt opnieuw de aandacht op een van de meest wezenlijke kerntaken van de advocaat: het recht op verdediging. Dit recht op verdediging is niet voorwaardelijk en niet afhankelijk van maatschappelijke sympathie. Het is een hoeksteen van onze rechtsstaat en vraagt soms aanzienlijk moreel en professioneel uithoudingsvermogen.

De bereidheid van advocaten om uiteindelijk toch in dergelijke omstandigheden op te treden verdient erkenning en waardering. Tegelijkertijd onderstreept het de noodzaak van adequate bescherming en ondersteuning voor hen die in dergelijke zware zaken optreden.

5. Kunstmatige intelligentie: kansen en risico's

In de afgelopen maanden is kunstmatige intelligentie meer dan eens onderwerp van publieke discussie geweest, onder meer door berichtgeving in het NOS-journaal van 22 februari. De risico's zijn reëel en het dekenberaad heeft bestrijding van onoordeelkundig gebruik van AI dan ook als een speerpunt in het toezichtprogramma van 2026 opgenomen.

Diverse advocaten hebben waarschuwingen ontvangen en sommigen zijn verplicht tot het volgen van een AI-cursus, nadat zij AI-gegenereerde argumentaties met fictieve jurisprudentie of onjuiste verwijzingen inbrachten in procedures.

Zowel advocaten als cliënten dienen soms ondeugdelijke door AI vervaardigde processtukken in, wat de rechterlijke macht noopt tot extra controle en in sommige gevallen zelfs leidt tot kwalificatie als misbruik van procesrecht met als consequentie een veroordeling in de daadwerkelijke proceskosten i.p.v. de bekende forfaitaire bedragen. Een controle die - in voorkomend geval van AI-gebruik - al door de advocaat had moeten zijn uitgevoerd.

Het is evident: AI is een hulpmiddel, geen jurist. Laat staan een advocaat. De eindverantwoordelijkheid blijft volledig bij ons als beroepsbeoefenaren. Veronachtzaam je die verantwoordelijkheid, dan volgt een tik op de vingers.

6. Reflectie op onze professionele opdracht

De thema's die ik heb aangehaald - van geopolitieke spanningen (oorlog) tot technologische disruptie - zijn divers, maar kennen een gemeenschappelijke noemer: zij vragen van ons meer dan routine. Zij vragen om vakmanschap, prudentie en een stevig ethisch kompas.

Wij moeten:

onze onafhankelijkheid bewaken, wanneer recht en politiek (al dan niet op het wereldtoneel) elkaar raken;

onze deskundigheid verstevigen, juist waar technologie onze werkwijze verandert;

onze integriteit hoog in het vaandel houden, ook wanneer de maatschappelijke druk groot is;

onze rol als poortwachters van de rechtsstaat serieus nemen, met alle verantwoordelijkheden van dien.

7. Slotwoord

Wanneer ik om mij heen kijk, zie ik een balie die sterk is, divers, betrokken en deskundig. Traditiegetrouw wil ik dan ook eindigen met een lied. Dit keer uit 1917 van Jean-Louis Pissuise. Mensch, durf te leven.

Het leven is heerlijk, het leven is mooi

Maar vlieg uit in de lucht, en kruip niet in een kooi

Mensch, durf te leven!

Je kop in de hoogte, je neus in de wind

En lap aan je laars hoe een ander het vindt

Hou een hart vol warmte en van liefde in je borst

Maar wees op je vierkante meter een vorst

Wat je zoekt kan geen ander je geven

Mens durf te leven.

Natuurlijk, het zijn turbulente tijden. Maar wij beschikken over iets - dat hoop ik in ieder geval van harte - dat geen technologie, geen geopolitiek en geen publieke discussie kan vervangen: een diepgeworteld besef dat rechtvaardigheid ertoe doet en ik spreek dan ook de wens uit dat u dat elk op uw eigen manier op uw eigen vierkante meter zult verdedigen zodat de rechtsstaat waar in wij leven in stand blijft.

Ik dank u voor uw aandacht.

Den Haag, 26 maart 2026

Inge Aardoom-Fuchs

Deken